

Arheološka istraživanja u špilji Rači na otoku Lastovu

Slika 1 | Pogled s platoa ispred špilje Rače na južnu stranu Lastova i svjetionik Strugu | Foto: Ivan Drnić

Ivan Drnić

Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb

► Položaj i morfologija špilje Rače

Na otoku Lastovu, koji pripada skupini južnodalmatinskih otoka, autoru ovoga rada poznato je sedam speleoloških objekata,¹ a u nekoliko njih zabilježeni su tragovi ljudskog boravka iz različitih razdoblja pretpovijesti i povijesti (Jama na Pozalicu, Špilja poviše hrasta / Hrastova špilja). Ipak, samo su u Rači, smještenoj

u jugoistočnome dijelu otoka, provedena sustavna arheološka istraživanja u kojima su otkriveni bogati kulturni slojevi što ovu špilju čini najznačajnijim pretpovijesnim nalazištem na Lastovu.

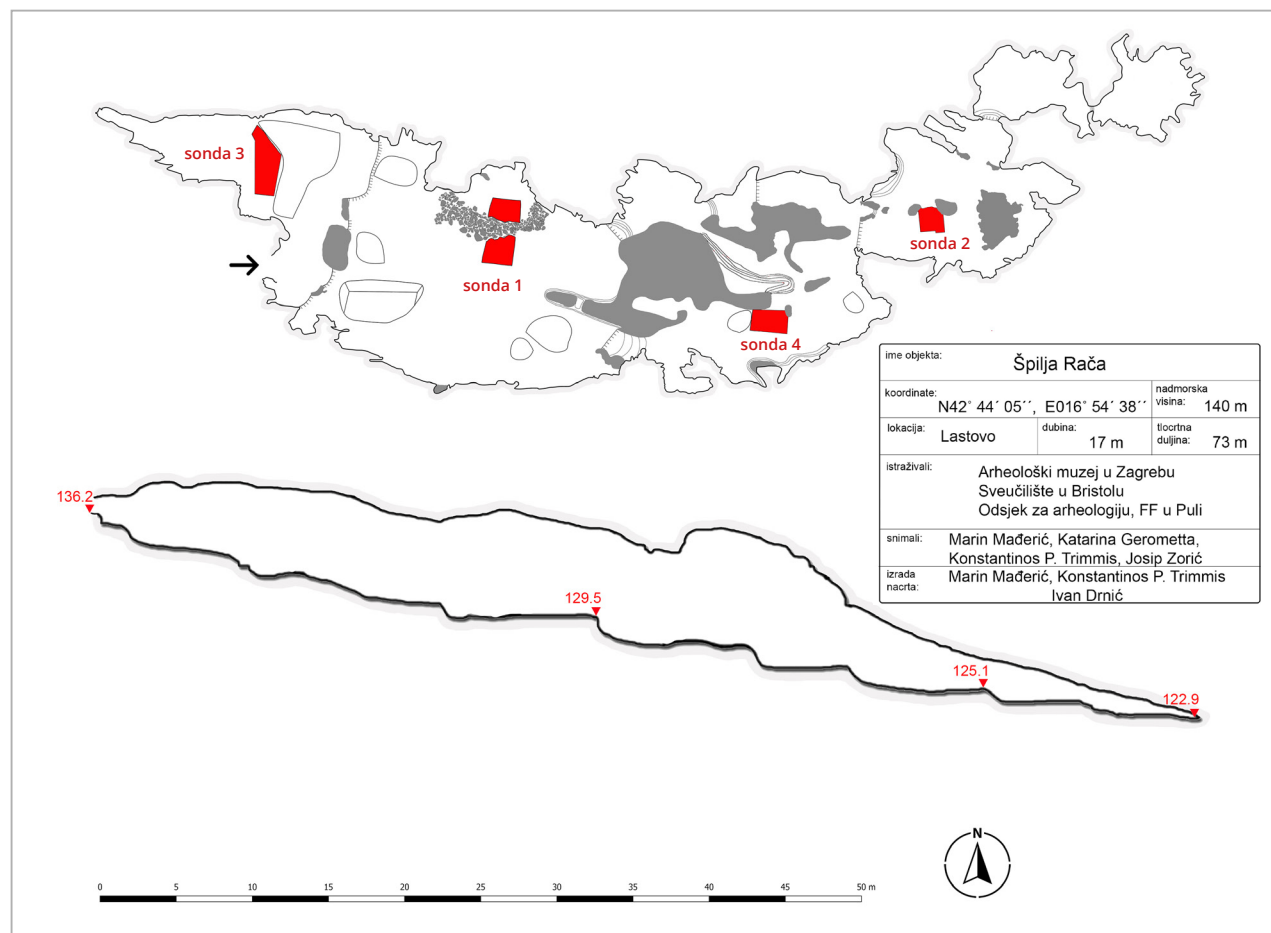
Špilja Rača smještena je iznad Radaž dola na brdu Rača glava, istočno od zaljeva Skrivena luka (Slika 2). Od makadamske ceste do ulaza vodi dobro prohodna i markirana

staza. Ispred ulaza, smještenog na 140 mnn, nalazi se manji plato, na rubovima obrastao raslinjem. Špilja je zaštićeni geomorfološki spomenik prirode s mnoštvom stalagmita i stalaktita te stupova zanimljivih oblika. Zajedno s užim ulazom na zapadnoj strani špilju tvori pet dvorana dužine 73 metra, a dubina iznosi 17 metara (Slika 3).

¹ Na informacijama zahvaljujem Hrvoju Cvitanoviću i kolegama iz Parka prirode Lastovsko otočje.

Slika 2 | Položaj špilje Rače na otoku Lastovu | Izradio: Marin Mađerčić

Slika 3. | Tlocrt i presjek špilje Rače s položajem sonde | Izradili: Marin Mađerčić, Ivan Drnić

► Povijest istraživanja

U dosadašnjim, uglavnom vrlo skromnim arheološkim iskopavanjima, na nalazištu su pronađeni najstariji dokazi ljudskog obitavanja na otoku, počevši od mlađeg kamenog doba, preko bronzanog doba do helenističkog i rimskog razdoblja kada istočna jadranska obala postupno postaje dio antičkog svijeta. Arheološka istraživanja manjeg opsega provodila su se u Rači već četrdesetih i pedesetih godina 20. stoljeća. Tako u špilji 1942. godine iskopavanja provodi Antonio Mario Radmilli koji je rezultate objavio u nekoliko radova (Radmilli, 1955; 1969; 1970). Akademik Grga Novak proveo je 1953. godine iskopavanja u ulaznom dijelu objekta pri čemu su istraženi arheološki slojevi koje je datirao od razdoblja kasnog neolitika, preko bronzanog i željeznog doba do helenizma i rimskog vremena. Rezultati istraživanja predstavljeni su u kraćem tekstu naziva *Arheološka istraživanja na otocima Lastovu i Korčuli u 1953. godini* (Novak 1955). Od tada nisu provedena sustavna arheološka istraživanja u Rači, ali brojne plitko iskopane jame i izbačen sediment svjedoče o povremenim aktivnostima ilegalnih kopara koje su dovele do znatne devastacije nalazišta. Detaljni plan, kao i opis špilje Rače, uz još nekoliko otočkih speleoloških objekata, objavio je 1956. Slavko Marjanac u časopisu *Speleolog*.

► Rezultati recentnih istraživanja

Do početka novih arheoloških iskopavanja u špilji Rači prošlo je gotovo sedamdeset godina. Izniman potencijal ovoga nalazišta, ali i cijeloga otoka Lastova, ponovo je prepoznat pa su nova istraživanja, potaknuta od strane Arheološkog muzeja u Zagrebu, započela 2021. godine u okviru Erasmus+ projekta *Finds Stories: Addressing Mobility through People and Object Biographies*, a od 2024. istraživanje financijski podržava i Ministarstvo kulture i medija. Kao partneri na projektu sudjelovali su Odjel za antropologiju i arheologiju

Slika 4 | Prva špiljska dvorana | Foto: Konstantinos P. Trimmis

Slika 5 | Druga špiljska dvorana | Foto: Konstantinos P. Trimmis

Sveučilišta u Bristolu (UK), Odsjek za arheologiju Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Odjel za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani i Aristotelovo sveučilište u Solunu.

Na početku novih istraživanja izvršeno je geodetsko snimanje objekta totalnom stanicom, a sljedeće, 2022. godine špilja je snimljena 3D skenerom Leica. Uslijedilo je detaljno fotografiranje svih dvorana i pojedinih detalja (Slika 4-5), uključujući i devastacije u obliku brojnih grafita koji potječu od druge polovice 17. stoljeća pa sve do recentnog vremena, a kao i rupa na špiljskoj površini predstavljaju devastacije arheoloških slojeva. Također, provedena je i geološka prospekcija objekta, a rezultati su objavljeni u radu *Deciphering rock*

surface origins in a karst cave: insights from the Rača Cave, Lastovo, Croatia (Lazaridis, Trimmis, Drnić, Brkić Drnić 2024).

Nakon provedenog geodetskog snimanja i fotografiranja uslijedio je površinski pregled uz prikupljanje nalaza. Kao što je prethodno navedeno, špilja se sastoji od pet dvorana, a tragovi ljudskog korištenja objekta zabilježeni su u prve tri dvorane (ne računajući urezivanje i pisanje grafita iz 19., 20. i 21. st. koji se nalaze i u četvrtoj te petoj dvorani). To je razumljivo jer je prolaz između treće i četvrte dvorane probijen kroz sigovinu u moderno doba, a razbijeni dijelovi jasno su vidljivi na špiljskoj površini. Na osnovi morfologije prve tri dvorane podijeljene su u logične

Slika 6 | Istraživanje u sondi 1 | Foto: Ivan Drnić

cjeline i površinski je materijal prikupljan i katalogiziran na toj osnovi, dok su dvorane četiri i pet zbog male površine tretirane kao zasebne cjeline. Na osnovi tipoloških i tehnoloških karakteristika prikupljeni keramički materijal može se datirati u pretpovijest, helenizam i rano rimsko razdoblje, uz samo jedan primjerak ruba vrča *terrae sigillatae* afričke provenijencije (*African Red Slip Ware C*), datiranog u 3. i 4. stoljeće po. Kr. Primjerice, najmlađe nalaze predstavljaju ulomci kasnorepublikanskih Lamboglia 2 amfora, najpopularnijeg tipa amfora na istočnoj jadranskoj obali tijekom 2. i 1. stoljeća pr. Kr. Za razliku od Lamboglia 2 amfora, jedan ulomak ruba Dressel 1 Pascual 1 amfore predstavlja raritet, a korišten je za prijevoz vina (Brkić Drnić, Borzić, Drnić, 2024).

► Sonda 1

U sjevernom dijelu prve dvorane zabilježen je masivni suhozid te je

odlučeno postaviti sondu 1 okomito na njega, unutar i izvan prostora koji zatvara ta konstrukcija. Nakon detaljnog snimanja suhozida započelo se s iskopavanjem sonde 1 dimenzija 4 x 2 m. U nastavku istraživanja odlučeno je da se suhozid ne razgrađuje pa je sonda 1 podijeljena na južni i sjeverni dio (Slika 6-7).

Kulturni slojevi istraženi su do dubine od 1,3 metra (130,50 – 129,20 mnv), a iskopano je i 90 cm arheološki sterilnog špiljskog sloja u kojemu je u višem dijelu pronađeno mnoštvo ljuštura puževa, a u dubljem ostatci paleofaune. Najstariji arheološki slojevi u špilji Rači potječu iz 5. tisućljeća pr. Kr., a sadrže mnoštvo životinjskih kostiju i ljuštura školjaka te ulomaka keramičkih posuda koji se na osnovi tipoloških karakteristika i ukrasa mogu pripisati hvarskoj kulturi, odnosno hvarskom keramičkom stilu kasnog neolitika istočne jadranske obale (Forenbaher, 2000; Čečuk, Radić, 2005). Slijedi oko 60 cm debeo horizont sa slojevima iz

starijeg eneolitika kojega karakteriziraju ulomci keramičkih posuda ukrašeni nakovanskim keramičkim stilom datiranim u 4. tisućljeće pr. Kr. (Forenbaher, 1999-2000; Čečuk, Radić, 2005). Osim ulomaka keramičkih posuda, u slojevima 5. i 4. tisućljeća prikupljene su i izrađevine od kamena rožnjaka, mahom sječiva, ali i jedan bifacijalno obrađen vrh strelice, koji su dominantno izrađeni od sirovine s poluotoka Gargana na Apeninskom poluotoku. Sirovinsku analizu na materijalu iz Rače proveo je dr. Zlatko Perhoč.

Nekoliko keramičkih ulomaka ukrašenih kasnoeneolitičkim ljubljansko-jadranskim stilom i ranobrončanodobnim cetinskim stilom ukazuju da je špilja bila povremeno korištena i tijekom 3. tisućljeća pr. Kr. Slijede slojevi s keramikom tipičnom za srednje i kasno brončano doba 2. tisućljeća pr. Kr. među kojima se ističu različiti oblici drški: vodoravni, okomiti i polumjesečasti, kao i jedna masivna horizontalna drška s

Slika 7 | Sonda 1 | Foto: Marin Mađerić

dvije okomite okrugle perforacije. U starijem željeznom dobu uz lokalno proizvedenu, grubu keramiku pojavljuje se i nekoliko ulomaka tzv. danijske mat slikane keramike uvezene s Apeninskog poluotoka i datirane u razdoblje od 8. do 5. st. pr. Kr. Istom horizontu pripada i ulomak minijature korintske *kotyle* iz 7./6. st. pr. Kr. koja predstavlja jedinstven nalaz na prostoru istočnog Jadrana (Brkić Drnić, Borzić, Drnić, 2024). Najmlađi pretpovijesni horizont korištenja špilje Rače jest onaj mlađeželjezodobni od 4. do kraja 1. st. pr. Kr. Iz ovog horizonta u postotku od 95 % zastupljeni su keramički oblici izrađeni rukom u pretpovijesnoj tradiciji. Od funkcionalnih oblika prisutni su ulomci zdjela, manjih vrčeva, lonaca, peka, većih posuda za čuvanje zaliha te cjediljki. Posude su uglavnom grublje izrade, često s primjesama mrvljenog vapnenca. Ukraši je rijedak, kod nekoliko ulomaka izveden je urezivanjem, a zabilježene su i plastične aplike i trake kao funkcionalno-dekorativni elementi. Manji

Slika 8 |
Rekonstruirani
helenistički skif iz sonde 1
| Foto: Igor Krajcar

broj ulomaka (oko 5 %) pripada helenističkom posuđu koje je obrađeno u radu *Global and local: Hellenistic and Roman pottery from the Rača Cave on the island of Lastovo* (Brkić Drnić, Borzić, Drnić 2024). Materijal je vrlo fragmentiran, a od prepoznatljivih

oblika prisutna je helenistička crno premazana keramika u koju se ubrajaju ulomci skifa (Slika 8) i enohoje. Također, u keramičkom skupu su ulomci Gnathia keramike, nekoliko lekita i dr.

Slika 9 | Istraživanje u sondi 2 | Foto: Ivan Drnić

► Sonda 2

Sonda 2 postavljena je duboko u unutrašnjosti špilje, u sredini dvorane 3, neposredno uz dva stalagnata (Slika 9). Izvorno su dimenzije sonde iznosile 1 x 1,5 m, ali je ista kasnije proširena za dvadeset centimetara u istočnom i jugoistočnom dijelu. U odnosu na sondu 1 stratigrafska slika u sondi 2 znatno je jednostavnija. Sonda je istražena do dubine od 80 cm, gdje smo naišli na debeo sloj okorine (Slika 10). Većinski dio sonde čini arheološki sterilni špiljski sediment s nekoliko životinjskih kostiju unutar kojeg se nalazi sloj manjeg kamena i slomljenih speleotema za kojega se pretpostavlja prirodan postanak. U gornji dio špiljskog sedimenta bile su ukopane tri manje jame, promjera 20-30 centimetara, u čijim su zapunama pronađeni ulomci keramičkih posuda, uključujući i jednu veću stožastu zdjelu te životinjske, ali i ljudske kosti. Isti nalazi pronađeni su u tankom površinskom

sloju debljine desetak centimetara. Preliminarna antropološka analiza koju je provela dr. sc. Željka Bedić iz Instituta za antropologiju utvrdila je prisutnost maksimalno 14 individua pri čemu je koštani skup selektiran s iznadprosječnom zastupljenošću djece. Provedeno je apsolutno datiranje na dvije ljudske kosti koje su datirane u prvu polovicu 3. tisućljeća pr. Kr., odnosno razdoblje kasnog eneolitika.

► Sonda 3

Sonda 3 postavljena je sjeverno od špiljskog ulaza, uz prethodno iskopan rov koji predstavlja ostatke sonde koju je 1953. godine iskopavala ekipa Grge Novaka. Cilj istraživanja u sondi 3 revizija je starijeg iskopavanja i prikupljanje novih podataka koji će omogućiti korekciju kronološko-kulturološkog okvira koji je za ovaj dio špilje postavio Novak. Prije početka iskopavanja izbačen

je i prosijan sediment iz starog rova u kojemu su prikupljeni izmiješani ulomci keramičkih posuda iz različitih razdoblja pretpovijesti, kao i nekoliko izrađevina od rožnjaka, uključujući i bifacijalno obrađeni šiljak koji predstavlja vrlo rijedak nalaz na prostoru istočnog Jadrana, a karakterističan je za zapadni Mediteran (o. p. S. Forenbaher) (Slika 11).

Iskopavanje je provedeno samo u sezoni 2023., a istraženi su slojevi koji se na osnovi prikupljene građe mogu datirati u mlađe željezno doba. Kao i u slučaju ovoga horizonta istraženog u sondi 1, dominiraju ulomci grubljih, ručno izrađenih keramičkih posuda, ali su prisutni i ulomci finog helenističkog posuđa, kao i ulomci amfora. U istraživanju je zabilježeno nekoliko slojeva paljevine koji vjerojatno predstavljaju ognjišta, a uz njih i znatan broj životinjskih kostiju. Istraživanja u sondi 3 nastavit će se 2025. godine.

Slika 10 | Sonda 2 | Foto: Josip Zorić

Slika 11 | Bifacijalno obrađeni šiljak iz rova pokraj sonde 3 | Foto: Ivan Drnić

► Sonda 4

Kako bi se utvrdila arheološka situacija u drugoj špiljskoj dvorani, 2023. godine u njenom je središnjem dijelu otvorena sonda 4 dimenzija 1 x 1,5 m, a proširena je 2024. godine u zapadnom dijelu za 1 x 1 m (ukupna površina 2,5 m²) (Slika 12).

U istraživanju su iskopani petnaestak centimetara debeli kulturni slojevi, uključujući i jedno vatrište, prije nego se došlo do arheološki sterilnog špiljskog sedimenta u kojeg je bila ukopana manja, dublja jama i pliće udubljenje. U istraženim slojevima i zapunima jame pronađeni su ulomci keramičkih posuda od kojih su neki bili ukrašeni tehnikama i motivima (brazdasto urezivanje ispunjeno bijelom inkrustacijom) karakterističnim za kasni eneolitik istočne jadranske obale, odnosno ljubljansko-jadranski keramički stil (Forenbaher, 2018), kao i fragmentirani ostatci životinjskih kostiju i ljudskih kostiju. Antropološka analiza potvrdila je vrlo sličnu sliku kao i u slučaju sonde 2 pri čemu je maksimalan broj jedinki procijenjen na 22. Istraživanja u sondi 4 nastavit će se 2025. godine.

Slika 12 | Iskopavanje u sondi 4 | Foto: Ivan Drnić

► Zaključak

Nova istraživanja, provedena u razdoblju od 2021. do 2024. godine, potvrdila su pretpostavku zasnovanu na starijim iskopavanjima da špilja Rača predstavlja iznimno arheološko nalazište, ne samo u kontekstu otoka Lastova i njegovog arhipelaga, već i na prostoru južne Dalmacije (Drnić, Brkić Drnić, 2023). Prethodno postavljen kronološki okvir korištenja špilje nadograđen je, a postavljena je i nova interpretacija različitih razloga korištenja objekta od strane otočnih zajednica u razdoblju od gotovo 7000 godina.

Najstariji horizont korištenja špilje, zabilježen samo u prvoj špiljskoj dvorani, potječe iz razdoblja kasnog neolitika u 5. tisućljeću pr. Kr., kada su poljoprivreda i stočarstvo postali dominantne gospodarske aktivnosti,

iako veliki broj ljuštura školjkaša, uglavnom priljepaka, svjedoče o eksploataciji morskih resursa. Slična slika odražava se i u horizontu ranog/srednjeg eneolitika 4. tisućljeća pr. Kr. Brojni nalazi ulomaka keramičkih posuda i životinjskih kostiju ukazuju da je Rača intenzivno korištena kao skrovište. Također, izrađevine od garganskoga rožnjaka potvrđuju uključenost lastovskih zajednica u trans-jadransku mrežu kontakata koja je uspostavljena još u ranom neolitiku, na prijelazu 7. u 6. tisućljeće pr. Kr. Komunikacijski pravac protezao se od poluotoka Gargano preko otočja Tremita prema Palagruži i Sušcu (Forenbaher, Perhoč, 2015; Forenbaher, 2021a), a geografski položaj otoka Lastova u odnosu na ostale dalmatinske otoke smještene bliže istočnoj obali Jadrana ukazuje na njegovu važnost u toj mreži.

U kasnom eneolitiku u prvoj polovici 3. tisućljeća pr. Kr. taj „naseobinski“ karakter špilje slabije je izražen s malo nalaza u prvoj špiljskoj dvorani, ali se istovremeno u dubljim dijelovima objekta, u dvoranama 2 i 3, provode aktivnosti koje uključuju polaganje dijelova pokojnika u manje jame ili na površinu uz prilaganje najčešće fragmentiranih keramičkih posuda od kojih su neke ukrašene u ljubljansko-jadranskom keramičkom stilu. Time Rača dobiva karakter nekropole što je za sada jedinstven slučaj za ovo razdoblje na istočnom Jadranu. Od srednjeg i kasnog bronzanog doba te u starijem željeznom dobu otočke zajednice kontinuirano koriste špilju kao sklonište, a vjerojatno i kao prostor za skladištenje namirnica čemu bi u prilog išli ulomci nekoliko velikih keramičkih posuda. Vrlo je vjerojatno da je špilja

korištena i kao tor za stoku, što je uobičajena praksa u mediteranskom kontekstu, ali ova pretpostavka još nije potvrđena mikromorfološkim analizama.

U mlađem željeznom dobu, od. 4. do 1. st. pr. Kr., osim kao sklonište, špilju Raču stanovnici Lastova koje u tom razdoblju možemo nazvati i Ilirima, koriste i kao mjesto održavanja određenih ritualnih aktivnosti koje su, između ostalog, uključivale konzumaciju vina, vjerojatno i žrtve ljevanice. Ovu pretpostavku potvrđuju brojni nalazi lokalno proizvedenog keramičkog posuđa, ali i prethodno opisanog finog helenističkog materijala te amfora koje su korištene za transport vina do špilje, a analogije za ovaj fenomen „ilirskih svetišta“ nalazimo u dvije južnodalmatinske špilje: Spili kod Nakovane na Pelješcu (Forenbaher, 2021) i Vilinoj pećini na izvoru rijeke Omble u dubrovačkom području (Perkić, 2021; 2022).

Tijekom rimske vladavine otokom stanovnici Lastova živjeli su tipičnim životom manje ruralne provincijske zajednice sa središnjim naseljem u današnjim Ublima i nekoliko vila rustika razasutih po otoku. U tom razdoblju rijetki su tragovi boravka u špilji Rači, o čemu svjedoče sporadični nalazi kasnoantičke keramike poput ruba jednog sjevernoafričkog vrča iz 3./4. st. Za sada ljudske aktivnosti u razdoblju srednjega vijeka nisu zabilježene, a aktivnosti se ponovo intenziviraju od ranog novog vijeka kada se špilja vjerojatno koristi kao sklonište i tor za stoku o čemu svjedoči nalaz keramičke posude ukrašene žutom glazurom, tzv. *lionate*, proizvedene u nekoj od sjevernoitalskih radionica u 16. st.,

ali i najstariji dešifrirani grafit urezan u špiljski zid iz 1673. godine. Ranonovovjekovnog porijekla je i suhozidna konstrukcija u sjevernom dijelu prve dvorane koju također treba promatrati u kontekstu stočarenja.

► Literatura

- Brkić Drnić, K., Borzić, I., Drnić, I. (2024). Global and local: Hellenistic and Roman pottery from the Rača Cave on the island of Lastovo, in: Ugarković, M., Konestra, A. Čelhar, M., *Between Global and Local: Adriatic Connectivity from Protohistory to the Roman Period*, 139–160
- Čečuk, B., Radić, D. (2005). Vela spila. Višeslojno pretpovijesno nalazište, Centar zakulturu Vela Luka.
- Drnić, I., Brkić Drnić, K. (2023). An island in the heart of the Adriatic Sea - Finds from the Rača Cave on the Island of Lastovo, in: I. Drnić, K. P. Trimmis, K. Brkić Drnić (eds.), *Finds stories - Addressing mobility through people and object biographies*, Arheološki muzej u Zagrebu.
- Forenbaher, (1999-2000). Nakovana culture: state of research, *Opuscula Archaeologica*, 23-24, 373–385.
- Forenbaher, S. (2018). Ljubljana i Cetina: lončarski stilovi 3. tisućljeća prije Krista na prostoru istočnoga Jadrana, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 35, 113–157.
- Forenbaher, S. (2021). Svetište u Spili kod Nakovane, in: Janković, I., Drnić, I., Paar, D. (eds.), *Arheologija i speleologija – iz tame podzemlja do svjetla spoznaje*, Arheološki muzej u Zagrebu, 87–96.
- Forenbaher, S. (2021a). Trans-Adriatic contacts after the transition to farming, *Origini* 45, 123–146.
- Forenbaher, S., Kaiser T. (2000). Grapčeva spilja i apsolutno datiranje istočnojadranskog neolitika, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 92, 2000, 9–34.
- Marjanac, S. (1956). Pećine i jame otoka Lastova, *Speleolog* 4 (1–2), 10–19.
- Forenbaher, S., Perhoč, Z. (2015). Lithic Artifacts from Nakovana (Pelješac): Continuity and Change from Early Neolithic until the End of Prehistory, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 32, 135–204.
- Lazaridis, G., Trimmis, K. P., Drnić, I., Brkić Drnić, K. (2024). Deciphering rock surface origins in a karst cave: insights from the Rača Cave, Lastovo, Croatia, *Geologia Croatica* 77/3, 235–242.
- Novak, G. (1955). Arheološka istraživanja na otocima Lastovu i Korčuli u 1953. godini, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 60, 227–230.
- Perkić, D. (2021). Sveta mjesta i špilje – Vilina špilja iznad izvora Omble, in: Janković, I., Drnić, I., Paar, D. (eds.), *Arheologija i speleologija – iz tame podzemlja do svjetla spoznaje*, Arheološki muzej u Zagrebu, 75–86.
- Perkić, D. (2022). Miniature Iron Age vessels from the shrine in Vilina Cave, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 39, 129–172.
- Radmilli, A. M. (1955). L'isola Lagosta nella preistoria. Numero unico in memoria di F. Malavolti.
- Radmilli, A. M. (1969). La ceramica di Gnatia presente nell'isola di Lagosta in Dalmazia, in: Benito, S. (ed.), 70 Convegno nazionale sulla Preistoria – Protostoria – Storia della Daunia, San Severo, 13–15 dicembre 1958, *Pubblicazione della Civica Amministrazione, San Severo*, 133–141.
- Radmilli, A. M. (1970). The Island of Lastovo from Prehistory to the Roman Era, in: Miroslavljević, V., Rendić-Miočević, D., Suić, M. (eds.), *Adriatica Praehistorica et Antiqua*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 439–446.

Archaeological research in cave Rača on Lastovo Island

Cave Rača, located on the southeastern part of Lastovo Island represents the most important prehistoric site on the island, with cultural layers dating from the 5th millennium BC, i.e. the late Neolithic up to the Early Iron Age and the beginning of the Roman rule in South Dalmatian islands at the end of the 1st century BC. The first research was conducted in the mid-20th century, and since 2021, excavations in Rača have been conducted by the Archaeological Museum in Zagreb with collaborators as part of the project "Finds Stories: Addressing Mobility through People and Object Biographies". The research aims to determine how and why island communities used this cave in different periods of prehistory.